

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО КЛАСНОГО КЕРІВНИЦТВА

У статті розкривається специфіка розробленого автором спецкурсу "Методика роботи класного керівника".

Становлення незалежної Української держави супроводжується значними перетвореннями у сфері економіки, науки, культури, що зумовлюють потребу в удосконаленні системи виховання підростаючого покоління, зокрема молодших школярів. А це вимагає більш глибокої теоретичної та практичної підготовки майбутнього класного керівника початкової школи, підвищення його загальної і професійної культури як носія моральних та професійних цінностей у суспільстві.

Слід зазначити, що науковцями проведено низку досліджень з проблеми класного керівництва та підготовки до нього. Теоретична та практична підготовка педагога до виховної діяльності висвітлена в працях І.Д. Бега, В.І. Воробей, О.В. Киричука, Б.С. Кобзаря, М.В. Левківського, Л.І. Міщик, В.П. Король, Г.В. Троцько та ін. Підготовка майбутніх учителів до окремих напрямів діяльності класного керівника описана в працях В.Л. Воронова, Л.І. Макарової, Л.О. Масунової, Р.І. Пенькової, М.П. Федорова, Г.Я. Цибулько та ін. Шляхи підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи розроблялися в працях В.В. Васенко, І.В. Казанжи, А.Й. Капської, О.М. Отич, Л.О. Хомич, Т.І. Шанскової та ін. Однак технологія підготовки майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва за нових соціокультурних умов недостатньо досліджена. Сьогодні вимагає значного вдосконалення змістовий компонент технології підготовки з метою розвитку у студентів особистісних, суспільно та професійно-педагогічно спрямованих якостей; оволодіння соціально-педагогічними, психолого-педагогічними та методичними знаннями; формування гностичних, проектувальних, комунікативних, організаторських, координаційних, прикладних умінь та умінь педтехніки, необхідних для виконання загальних і специфічних функцій класного керівника початкових класів.

Підготовка до класного керівництва у системі роботи вищих навчальних закладів здійснюється через навчальний процес. Він відбувається в аудиторний і позааудиторний час [1]. В аудиторний час підготовка майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва здійснюється через навчальні предмети, серед яких виділяємо психологію, педагогіку і спецкурс "Методика роботи класного керівника". Оскільки на вивчення теми "Вчитель – класний керівник" в навчальних програмах з педагогіки відводиться досить мало часу, то увагу студентів вважаємо за необхідне зосередити на таких питаннях, як роль класного керівника в загальноосвітній школі, специфіка роботи класного керівника початкової школи, особливості зміни його завдань від першого до четвертого класу, сутність його загальних (діагностична, організаторська, виховна, координаційна, стимулююча, контролююча, корекційна, соціальна) та специфічних функцій (інтеграційна, самоконтролююча, емоційно-орієнтаційна), коротка характеристика системи роботи класного керівника (рис.1).

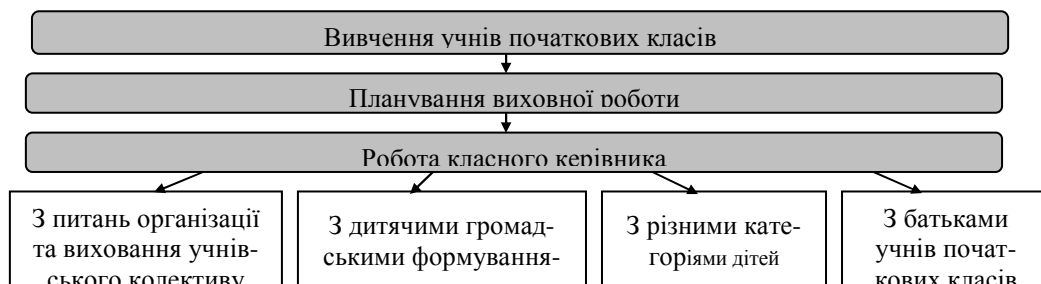

Рис.1. Система роботи класного керівника початкової школи

Детальне вивчення студентами методики здійснення основних напрямів діяльності класного керівника початкових класів доцільно відвести на спецкурс "Методика роботи класного керівника". Нагальна необхідність створення спецкурсу виникає у зв'язку з тим, що в чинних програмах з педагогіки, методики виховної роботи (такий курс викладається в окремих вищих педагогічних закладах України) недостатньо розкрито питання організації позаурочної виховної роботи з молодшими школярами. Означений спецкурс відіграє системоутворюючу роль у процесі фахової підготовки студентів, він є проміжною ланкою між теоретичним засвоєнням знань із теорії і методики виховної роботи на молодших курсах та їх практичним застосуванням у реальних умовах сучасної школи.

Зупинимося детальніше на змісті авторського спецкурсу, який було впроваджено у навчальний процес Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту. Мета його – надати студентам, майбутнім учителям початкових класів, систематизовані поглиблені знання з виховної роботи, напрямів класного керівництва, технології постановки та здійснення виховних цілей, оптимальних умов для розвитку особистості та колективу, співпраці з батьками і громадськими організаціями; формувати уміння та навички позакласної виховної роботи.

Основні завдання спецкурсу: формувати у студентів цілісне уявлення про роль та місце класного керівника у початковій школі за нових соціокультурних умов; ознайомити зі специфікою взаємодії класного керівника з психологом, соціальним педагогом та вихователем групи продовженого дня; оволодіти методами вивчення класним керівником учнів початкових класів; розкрити специфіку планування класним керівником виховної роботи; вивчити особливості створення і виховання учнівського колективу в початковій школі; оволодіти формами виховної роботи в початкових класах; визначити роль класного керівника в роботі дитячих громадських організацій; розкрити зміст роботи класного керівника з різними категоріями дітей початкових класів; оволодіти методикою роботи класного керівника з батьками молодших школярів.

У структурі загальнопедагогічної підготовки вчителя початкових класів вивчення спецкурсу "Методика роботи класного керівника" розраховане на 30 годин (14 – лекційних, 14 – практичних, 2 – лабораторних заняття).

У контексті спецкурсу вивчаються теми:

1. Роль і місце класного керівника в початковій школі за нових соціокультурних умов.
2. Робота класного керівника по вивченню учнів початкових класів.
3. Планування класним керівником виховної роботи. Ведення документації класу.
4. Робота класного керівника з питань організації та виховання учнівського колективу.
5. Взаємодія класного керівника з дитячими громадськими формуваннями.
6. Робота класного керівника з різними категоріями дітей.
7. Робота класного керівника з батьками учнів [2].

Питання з тем спецкурсу продумані таким чином, щоб всі вони розкривали систему роботи класного керівника, а кожна зокрема – методику реалізації певного напрямку діяльності класного керівника початкової школи.

При вивченні першої теми студенти ознайомлюються з історією виникнення і становлення проблеми класного керівництва. Особлива увага приділяється специфіці діяльності класного керівника за сучасних умов. Детально аналізуються функції класного керівника (діагностична, організаторська, виховна, координаційна, стимулююча, контролююча, корекційна). Визначаються базові поняття: "класний виховател", "класний керівник", "куратор". Виділяються їх спільні і відмінні ознаки. Майбутні учителі ознайомлюються із професіограмою класного керівника початкової школи. На самостійне опрацювання виносяться питання нормативно-методичного забезпечення діяльності класного керівника. Практичне заняття з даної теми мало на меті допомогти студентам усвідомити роль та місце класного керівника початкової школи на сучасному етапі, розвинути в них уміння аналізувати та розв'язувати педагогічні задачі, розвивати комунікативні й творчі здібності [2: 6-26].

При вивченні другої теми студенти ознайомлюються із психологічними закономірностями особистості молодшого школяра, програмою вивчення особистості учня, методами вивчення молодшого школяра (спостереження, бесіди з учнями та їх батьками, вивчення результатів діяльності учня, відвідування дітей удома, природний експеримент, анкетування тощо). Наголошується на важливості систематичного спостереження за учнями. Розкривається специфіка діяльності класного керівника, соціального педагога, шкільного психолога і основи їх успішної співпраці. Для самостійної роботи студентам пропонується ознайомитися з рекомендаціями щодо ведення щоденника спостережень. Мета практичного заняття з цієї теми – усвідомлення студентами сутності роботи класного керівника та вивчення учнів початкових класів, формування уміння використовувати різноманітні методи психолого-педагогічного дослідження і відповідно оформляти результати дослідження [2: 27-43].

У процесі вивчення третьої теми студенти ознайомлюються з функціями та вимогами до планування виховної роботи в початкових класах, видами і структурою планів, алгоритмом організації планування та специфікою планування виховної роботи в групі продовженого дня. Метою практичного заняття є забезпечення усвідомлення студентами ролі розробки планів виховної роботи, формування системного підходу до планування [2: 43-55].

При опрацюванні четвертої теми студенти вивчають сутність понять "колектив", "методика формування колективу", "інноваційні технології виховання". Визначають роль учнівського самоврядування, специфіку його діяльності в початкових класах та умови позитивного впливу колективу на особистість. Для самостійної роботи виносяться питання критеріїв оцінки рівнів ефективності виховного впливу. На практичному занятті з'ясовується специфіка виховного впливу колективу на особистість, роль учнівського самоврядування, формуються уміння організовувати і проводити збори класу [2: 55-77].

Далі студенти ознайомлюються з особливостями діяльності дитячих громадських формувань за сучасних умов, видами дитячих громадських об'єднань та організацій, роллю класного керівника початкової школи в роботі дитячих формувань і методами роботи з їх членами. Організовується лабораторне заняття, під час якого студенти вивчають завдання, етапи, форми та методи роботи дитячих об'єднань.

Шоста тема присвячується роботі класного керівника з різними категоріями дітей. Особливості соціально-педагогічної діяльності класного керівника, специфіка виховання дітей з відхиленнями у поведінці, робота з обдарованими учнями – це ті основні питання, котрими оволодівають студенти у процесі вивчення даної теми. Мета практичного заняття – зрозуміти необхідність та технологію виховної роботи з різними категоріями дітей, формувати уміння диференційованого підходу до обдарованих і педагогічно занедбаних учнів [2: с.78-89].

При вивченні останньої теми студенти ознайомлюються із роллю сім'ї у вихованні особистості молодшого школяра, типовими помилками сімейного виховання за сучасних умов, програмою та методами вивчення сім'ї, формами роботи вихователів з батьками, специфікою роботи класного керівника з проблемними сім'ями. Самостійно студенти опрацьовують методи підвищення рівня педагогічної освіти батьків. На практичному занятті студенти вчать діагностувати різні аспекти сімейного виховання, формувати уміння організовувати і прово-

дити різні форми роботи з батьками учнів початкових класів. Останнє заняття присвячується узагальненню та систематизації знань зі спецкурсу.

Оскільки кожна тема спецкурсу являє собою окремий напрям діяльності класного керівника, то лекції розпочинаються з повторення репродуктивним і креативним шляхами основних понять, ідей попередніх тем та з'ясування місця нової теми в системі набутих студентами знань. З кожної теми виділено основні поняття, котрі у ході лекції чітко пояснювалися [2]. Для кращого розуміння студентами основних понять і встановлення взаємозв'язку між ними використовуються опорні схеми.

На лекціях студенти також знайомляться з передовим педагогічним досвідом виховної роботи, перлинами народної мудрості. Значну роль у формуванні професійного інтересу відіграють виступи окремих студентів про кращий зарубіжний досвід виховання [2].

З метою розвитку у студентів навичок самостійної роботи, було розроблено з кожної теми спецкурсу питання для самоперевірки, практичні завдання, що сприяють не тільки оволодінню теоретичними знаннями, але й формуванню практичних умінь та навичок. У кінці вивчення спецкурсу проводиться залік.

Таким чином, з метою вдосконалення змістового компонента підготовки майбутніх учителів початкових класів до класного керівництва вважаємо за необхідне педагогічним закладам освіти включити у навчальні плани факультетів підготовки майбутніх учителів початкових класів спецкурс "Методика роботи класного керівника". Крім того, потребують корекції навчальні програми, є необхідність у створенні нових підручників, навчальних посібників, слід удосконалити певні види практики, науково-дослідницьку та позааудиторну роботу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Герман Н., Тягунова Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання // Вища школа. – 2001. – №4-5. – С. 53-61.
2. Шквир О.Л. Методика роботи класного керівника: Навч. посібник / За ред. докт. пед. наук О.А. Дубасенюк. – Хмельницький: ХГПІ, 2002. – 134 с.

Матеріал надійшов до редакції 26. 02. 2005р.

Шквир О.Л. Содержательный компонент подготовки будущих учителей начальной школы к классному руководству.

В статье раскрывается специфика разработанного автором спецкурса "Методика работы классного руководителя".

Shkvyr O.L. A Constituent Part of Training Prospective Primary School Teachers for Class Mentorship.

The item highlights the peculiarities of the author-created course in Class Mentorship Methodology.